

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü

International Day for the Elimination of Violence against Women 25 November - United Nations

“UNİTE, Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Dijital Şiddete Son Veriyor”

“Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, dünyada en yaygın ve en yaygın insan hakları ihlallerinden biri olmaya devam ediyor. **Dünya genelinde neredeyse her üç kadından biri, hayatında en az bir kez fiziksel ve/veya cinsel yakın partner şiddetine, partner dışı cinsel şiddete veya her ikisine birden maruz kalıyor.**

Farklı ortamlarda yoğunlaşan bir bela olsa da, bu yıl Uluslararası Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Günü kampanyası özellikle bir alana odaklanıyor: dijital alan. Çevrimiçi platformlarda kadınlara yönelik şiddet, günümüzde birçok kadının, özellikle de siyaset, aktivizm veya gazetecilik gibi alanlarda güçlü bir kamusal ve dijital varlığa sahip olanların sesini susturmayı amaçlayan ciddi ve hızla büyüyen bir tehdit.

Zayıf teknolojik düzenlemeler, bazı ülkelerde bu tür saldırganlıkların yasal olarak tanınmaması, dijital platformların cezasızlığı, yapay zekayı kullanan yeni ve hızla gelişen istismar biçimleri, toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı çıkan hareketler, failerin anonimliği ve dijital mağdurlara sınırlı destek nedeniyle artan bir şiddet biçimidir. 16 günlük aktivizmimize katılın.

Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü, UNİTE kampanyasının (25 Kasım - 10 Aralık) başlangıcı olacak. Bu kampanya, 16 günlük bir aktivizm girişimi olup, Uluslararası İnsan Hakları Günü'nün (10 Aralık) kutlandığı günle sona erecek .

Kadınlara ve Kızlara Yönelik Dijital Şiddete Son Vermek İçin Birleşin adlı **2025** kampanyası toplumun tüm üyelerini harekete geçirmeyi amaçlıyor: hükümetler, onu cezalandıran yasalar aracılığıyla cezasızlığa son vermeli; teknoloji şirketleri platformların güvenliğini sağlamalı ve zararlı içerikleri kaldırmalı; bağışçılar, feminist örgütlerin bu şiddeti ortadan kaldırmak için çalışabilmeleri için fon sağlamalı; ve sizin gibi insanlar, hayatta kalanlara yardım etmek için sesinizi yükseltmelisiniz.”

Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü

“Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü; 1999 yılında kadına yönelik şiddete karşı toplumda farkındalık oluşturmak amacıyla Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu kararı ile ilan edilmiştir. BM tarafından farkındalık yaratmak için 2021 yılının teması, “*Dünya Turuncusu: Kadına Yönelik Şiddete Hemen Son!*” olarak belirlenmiştir.

Kadına yönelik şiddet, BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi tarafından “*kadına, kadın olduğu için yöneltilen veya orantısız biçimde kadınları etkileyen şiddet*” olarak tanımlanmaktadır. Komite, cinsiyete dayalı şiddetin kadınların erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engelleyen ayrımcılık biçimi olduğunu ifade etmektedir. Kadına yönelik şiddet; ister kamusal alan ister özel alanda meydana gelsin kadınların fiziksel, ruhsal, sosyal, cinsel ve ekonomik açıdan zarar görmesine ve onurunun zedelenmesine yol açmaktadır. Ayrıca yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele yasağı, özgürlük ve güvenlik hakkı, fiziksel ve duygusal bütünlük hakkı gibi temel insan haklarının ihlal edilmesine yol açan bir insan hakları meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddet; toplum açısından yıkıcı etkisi bulunan küresel bir olgudur. BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi’nin verileri, küresel ölçekte her üç kadından birinin genellikle yakın partnerleri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır. BM Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi İstatistik Bölümü tarafından yayımlanan “*Dünya’da Kadın: Eğilimler ve İstatistikler*” 2020 yılı raporu; 15-49 yaşları arası kadın ve kız çocuklarının %18’inin son 12 ayda eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel ve/veya cinsel yakın partner şiddetine maruz kaldığını öngörmektedir. Söz konusu veriler, kadına yönelik şiddetle etkin mücadele için eşgüdümlü ve çok boyutlu çalışmaların yapılmasının önemini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda kadına yönelik şiddeti önleme mekanizmalarının yanı sıra, temelde eşitsizlikçi toplumsal statünün değiştirilmesi noktasında sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Temel misyonu; insan haklarını korumak ve geliştirmek, ayrımcılığı önlemek ve kişilerin eşit muamele görmesini sağlamak ve işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, kadına yönelik bir insan hakkı ihlali olan şiddete karşı farkındalığı artırmak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü vesilesi ile kadına yönelik şiddetin son bulduğu ve hak ve özgürlüklerden yararlanma noktasında cinsiyet eşitliğinin sağlandığı bir dünya temenni ediyoruz.”

“**25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü** için bir yazı kaleme alabilir misiniz?” diye sormuştu Güncel Kadın Dergisi kurucusu Ahmet Çaldıran Bey.

Kadına şiddet çok yönlü. Sadece kaba kuvvet ile sınırlı değil. Aşırı kıskançlık da bir baskı. Erkeğin hazları ön planda olursa ve baskı yaparsa ve kadının bünyesi bu hazlara cevap veremezse de ruhsal bir şiddete maruz kalıyor. Kayınvalide, görümce, kız kardeş kıskançlıkları da tabii. İş hayatında mobbing (“Psikolojik taciz kavramı, işyerinde bireylere üstleri, eşit düzeyde çalışanlar ya da astları tarafından sistematik biçimde uygulanan her tür kötü muamele, tehdit, şiddet, aşağılama gibi davranışları içermektedir.”, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı) de olduğu gibi.

Bizim ailelerimizde kadın ve çocuklara, ağaç ve bitkilerimize, kedilerimize, daha önceki neslimizde at, köpek gibi canlılara ihtimam gösterildiği için bu hassas konuda yaşanmış bir öyküm yok.

Rahmetli annem Güler Yaltırık “Arkasında güçlü, varlıklı, kültürlü ailesi olan kadını ezemez erkek” derdi. Kadın ne kadar eğitilmiş ve güçlüyse, arkasında bilinçli, güçlü, varlıklı bir ailesi varsa mukavemeti artıyor yıllar içinde gözlemlendiğim. Çocuklar için de geçerli. Aslında dünyadaki her canlı için geçerli.

Her türlü gücünü kabalığa, kaba kuvvete, kötülüğe kullanmak nasıl akıllarına geliyor? Anlayamıyorum. Anlamlandıramıyorum.

Dünya kurulduğundan beri çeşitli nedenlerle şiddetin bitip tükenmediğine şahit olmak kabul edilemez. Zaman zaman bu konuyu farklı zamanlarda, farklı bakış açılarıyla, uzman görüşleri ile kaleme almış, yayınlamıştık. Bu yazılarımın bir kısmını toparlamak, üzerinden geçerken eklemeler yapmak, hafızaları tazelemek gibi olabilir diye düşündüm.

Kuvvetini, Gücünü Hoyratça Kullanma Eğilimi

Şiddet etimolojik olarak Arapça’dan dilimize girmiş bir sözcük. Türk Dil Kurumu şöyle bilgi vermiş: “1. Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik. 2. Hız. 3. Bir hareketten doğan güç: Rüzgârın şiddeti. 4. Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma. 5. *mec.* Kaba güç. 6. *mec.* Duygu veya davranışta aşırılık: Sesinin tonunda siteminin şiddetini azaltan bir yumuşama vardı.-N. Cumalı.”

Şiddette: Sertlik var, kabalık var. Ürkütücü bir sözcük çoğu kez: “Kaba kuvvet” diye dilimizden dökülen! Yâni kuvvetini, gücünü hoyratça kullanıyor anlamında. Makbûl olmayan bir yaşam tarzı.

Şiddetin İngilizcesi “violence”. “Violation” ise “tecavüz ya da ihlâl”.

1864 Büyük Çerkez Sürgünü ile başlayan Rengigül kitabımda ailemizin bilebildiği 150 yılı kaleme alırken savaş ve sürgünlerde özellikle kadınların “kaba kuvvet”e, “tecavüz”e mâruz kaldığına üzülenek şahit oldum. Savaş ile bir ülkeyi ele geçiren bir kuvvet; hem topraklarda hakkı olanın hakkını ihlâl ediyor. Yetmiyor kadınlarına, çocuk yaştaki kadınlara tecavüz ediyor. Öldürüyor.

Ne yazık ki zamanımızda da pek de farklı değil. “Çocuk gelinler olmasın!” denmiyor mu dünyada?

Hele son zamanlarda uluslararası yayın kanallarında, bağlantıları ile şaşkınlıkla, üzüntüyle izlediğimiz “Epstein” dosyası gündemde.

Şiddet baskıyı da beraberinde getiriyor. Şiddet uygulayan, şiddeti, kaba kuvveti belli olmasın diye “söyleme”, “sus” baskısı da yapabiliyor. Ya da iftira atılıyor. Kaba kuvvet, her yerde karşımıza dikiliveriyor. Trafikte! Bunu spor müsabakalarında, maçlarında görmek olası ve üzücü.

Hak ihlâli yapan birisi kendini “insan”lık ile forme edemediyse kaba kuvvete başvuruyor. Tehdit de arkadan geliveriyor.

Aile içi şiddete maruz kalanların sayısı da gün yüzüne çıktıkça, hele enstest ilişkiler, hüznümüze hüznün katıyor. Yüreğimiz dağlanıyor.

Ne büyük bir saygısızlık!

Londra'daki eğitimim sonrası Ankara'da Dil Tarih ve Hacettepe'de okurken, temizliğe Ankara'nın köylerinden birinde yaşayan tombulca, güleç yüzlü, iyi niyetli bir kadın gelirdi. Öyle canla başla temizlik yapardı ki sanki tüm derdini tasasını unuturdu. Ara sıra gözleme yapardı, birlikte sofrada çaylarımızla sohbet ederdik. Kocasını genç yaşta çocukları ile birlikte kendisini memlekette bırakıp Almanya'ya işçi olarak gitmiş. Ne para göndermiş ne de uzun zaman memlekete gelip ailesi ile ilgilenmiş. Bir gün çıka gelmiş. Yanında Alman bir hanım. Bizim emektar yardımcımıza da kendilerine yatak yapmasını söylemiş.

Yüzündeki hüznünü şimdi bile üzüntüyle hatırlıyorum. Ne büyük bir saygısızlık!

Bu tip hikâyeler azımsanmayacak kadar çok. Kimi kadını ev işlerinde çalıştırır, parasını alır, kaba kuvvete başvurur.

Kaba kuvvet aslında saygısızlık. Bence.

Saygı, sevgi, şefkat, empati kurabilme, hakkaniyetle insan daha yücelir.

Freud'un görüşleri, psikolojik yaklaşımları da "yaradılış" ile ilintili yâni "içgüdüsel". Doğum ve ölüm arasını incelediğinde, analizi yaptığında öldürmek de üremek gibi içgüdüsel. Tabii her uzman görüşü böyle değil.

Görerek de şiddete aşına olunuyor belki. Çevresel faktörler de işin içine giriyor. Yâni çocuk babasını annesine şiddet uygularken gördüğünde, annesine acısa bile eşine şiddet uygulayabiliyor. Ya da annesinden bir şiddet gören erkek çocuk kadınlara hıncını, büyüdüğünde hayatının içindeki kadınlara uyguluyor.

İngiltere'de cinsellik eğitimi verildiğini yaşadıklarımından biliyorum. Cinsellik eğitimi ne kadar yaygın, bilinçli olursa o derece birbirinin haklarına saygılı bireyler yetişebileceğini tahmin etmek pek de zor değil. Kaba kuvveti, şiddeti, tecavüzü yapanların içinde "wild animal" olduğu da vurgulanıyor. Yâni bu kişilerin içinde bir "vahşi hayvan" yaşıyor ve içgüdüsel yapıyor yapacağını diye görüş bildiriliyor.

Özellikle sanal dünyada savaş, sürgün, ölüm, intihar, tecavüz, kaba kuvvet içeren film, dizi, kitapların olması olumsuzlukları besliyor gibi gözüküyor. Pamuk Prenses ile büyüyen nesil ile Action Man ile büyüyen nesil farklı oluyor. Romantizm içeren film ile korku filmi arasındaki fark gibi.

Şiddet, Korkuyu Besliyor. Korku!

Korku ile sindirme, pasifleştirme özellikle kadınların, çocuk-kadınların iç güzelliklerini zedeliyor. Ruh ve bedenleri örseleniyor. Yetenekleri çoğu kez içlerinde kalıyor. Bu ise koskoca çığ gibi büyüyen bir iç çığlık!

Ruh ve bedenleri örselenen kadın doğum yaptığında ki stresli bir hamilelik süreci geçiriyor muhtemelen. Emzirme döneminde de sütünden bebeğine geçiyor örselenmiş her zerre, damla damla. Bu konuya önem veriyorum. Kaleme almakta olduğum "Lamaze Method" kitabımda hislerimi yazıyorum. Kadının yediği, içtiği, soluduğu ne varsa süt ile bebeğine geçiyor. Gazlı bir besin yediğinde, içtiğinde bebekte de gaz oluyor. Stresli ise, stresi geçiyor. Korku ile kadın terlemişse, acı su kokusu bebeğe geçiyor. Korkuyu kokluyor bebek. Evet, korkunun kokusu var. Koku görmekten de etkili!

İşte bu fasit daire, her olguda olduğu gibi. Pekî, ne yapmalı her boyuttaki şiddeti azaltmak için? Burada kocaman bir parantez açıyorum. Ve Mevlevilik dokuları ile soluklanalım diyorum.

“Ol”mak! Edep!

“Bazen bir kişiden gelen bir jest, daha doğrusu bir hediye demek gerek (gönül hediyesi demek daha doğru olacak sanırım) karşıdaki kişinin manevî dünyasını çok aydınlatılabilir. Çok sevindirebilir. Böyle bir sevindirmeye ödüllenen gönüldaş kişiler bu “adap ve erkan” konusunda bir kırıntı alabilmişlerse bu neşelerini ortak dilde “tennure açıldı” olarak şaka yollu anlatırlar. Mecazî bir tekke deyimidir. Tennure’nin açılmış olması deyimini sırlanan bir müjdeyi anlatır ve bunu söyleyen kişi sırrı ne ise onu kimseye anlatmaz. Bu sırlar eskiden sadece postnişin ve tuzcu dede (Kazancı Dede de denilirdi) veya aşçı dedeler ile paylaşırdı. Ya da hiç anlatılmazdı. Kısacası; “Ya Hu! Şükürler olsun, bana da bir tennure açtırdın da gökten yere çuval gibi düşerken, yere yapışmaktan son anda kurtardın beni.” Tennure açıldı demek manevî bir kurtuluş veya yükseliştir ya da manevî bir değerli hediye anlamındadır diyebiliriz. Aslında “Eyvallah” sözü Mevleviler tarafından yerine göre çok sıklıkla kullanılan bir sözdür. Hamuşan (mezarlık-kabristan) gibi. Hakk’a yürümek gibi. Örtmek gibi. Bu konuda el yazmalarında “adap ve erkan” dersleri verildiğini okuyor ve biliyoruz. Örneğin yaşça küçüklere asla elin öptürülmemesi gibi. El öptürmek müthiş ayıp karşılanırmış. Bu nedenle Semâ töreni başlarken dikkat ederseniz eller karşılıklı olarak öpülür. Posta çıkan dede bile kendinden küçüklerine asla elini öptürmez, sadece karşılıklı olarak ellerin öpülmesine izin verilir. Tam aksine yaşça büyük olanlar kendilerinden küçük olan kadınların ve çocukların ellerini öperler ki bu davranışı açıklayan çok uzun metinler vardır. Şimdi “Kadına şiddet” ile toplum her gün çalkalanıyor ama soruna çare bulacak kimse ortada yok. Sizin de kullandığınız gibi “can” ve çoğul olarak da “canlar” sözcükleri de çok kullanılır. Genelde aynı çevreden insanlar bir aradayken bu sözcük ve terimler ile davranış biçimlerine çok dikkat edilir ama dışarıda iken kişinin ne olduğu anlaşılmasın diye sırlanır ve hiç kullanılmazdı. Bunun sebebinin sorduğumuzda da “yanlış bir şey yaparsan tüm canlar için senin bir hatan yüzünden genelleme yapılmasına neden olma!” denilirdi. Fakat bizler de ne yazık ki bu incelikleri alamadık. Zamana ve ihmâllere yenildik herhalde. Şimdilerde ancak bu konularda akademisyenlerin bir yayını olursa, alıp okuyabiliyorsak bir şeyler hatırlıyor ve kaybettiğimiz değerlere üzülmüyoruz. Ya da sizler gibi bir kişi nadir de olsa çıkıyor ve ortalığı silkeliyor da bizleri kendine getiriyor.” Erbil Erbiçe, Maden Mühendisi, Mevlevi, Yazar

Demek ki şiddeti önlemenin yolu pişmekten geçiyor. Hamlıktan kurtulmak. Olgunlaşmak.

“Kadının Rolü” - Selanik Arkeoloji Müzesi

Sevgili dünürüm avukat Aliye van het Hof’un “Lekelenmeme Hakkı” makalesinde de şu detay dikkatimi çekti konuyla ilişkili olarak: “Yargıçların seçiminde ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum, statü gibi nedenlerle ayrımcılık yapılamaz.”

Anlaşıyor ki kadın erkek ayrımcılığı yapmamalıyız. “Humanities” konusunda “insan” olabilmeyi özümseyeceğiz. Her olguda “equal pleasure” dediğim “eş haz” almak ve vermek hayatı yaşanır kılıyor. Bunu başarmak hiç de zor değil ama pek de kolay gözükmüyor. Eğitim, sabır, farkındalık.

Neyin farkındalığı? **Sahip olduğun her varlığa** (sağlık, yetenek, zekâ, güzellik, güzel huy, aile kültürü, eğitim...) **sahip çıkmak.**

Şiddetin; kişiler arası, toplum kişi arası, toplumlar arası olabildiğini gözlemliyorum. Burada fiziksel, ruhsal boyutu irdelerken sosyo-politik, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik faktörlerin önemi de karşımıza çıkıyor.

2015 yılında Selanik’e kitaplarım için anı-inceleme gezisi yaptığımızda Selanik Arkeoloji Müzesi’ni de ziyaret ettik. Müzede “The role of women” yâni “Kadının Rolü” seksiyonunda Hellenistik Çağ’a atıfla yazılardan çok net anladığım şu; kadın güçlü olursa toplumda yeri var. Asil olursa toplumda yeri var. Yeri var derken söz sahibi.

Kitaplarımı hukuk gözü ile okuyup, görüş bildiren kıymetli dünürüm Aliye van het Hof'un "Kadınlar Ve Pirzola" başlıklı akademik bildirisini zaman zaman okurum. Her paragrafında yeniden farklı görüşler bulurum.

Kadınlar Ve Pirzola

"Ailenin ve elbette ki kadınlarımızın korunmalarının yasal anlamda usul ve esaslarına geçmeden önce; şiddetin kökenlerine bakmak ve toplumun şiddete bakış açısını göstermek adına atasözlerimizi düşünüyorum: "Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etme", "Kızını dövmeyen dizini döver", "Saçı uzun akli kısa" v.b. Bizler ilim ve irfan öğrensin diye okula gönderdiğimiz çocuklarımızı okula "Eti sizin kemiği bizim" diyerek teslim ettiğimizde, tâ çocukluktan itibaren hayata atıldığı ilk günde şiddete toplu bir onay vermiyor muyduk acaba? Hollanda Leiden Üniversitesi'nde Kültürlerarası Edebiyat Çalışmaları bölümünde öğretim üyesi olarak çalışan Mineke Schipper tarafından yapılan araştırmada farklı kültürlerle ait atasözlerinden bahsedilmektedir. Şöyle ki;

"Karnınızı rayda tutmak için dövün ve eğer raydan çıkarsa, yine dövün."(İspanya)

"Karnınızı düzenli bir biçimde dövün; neden dövdüğünüzü siz bilmeseniz bile o bilir." (Arap)

"Kadınları ve pirzolayı ne kadar döversen o kadar iyidir" (Alman)

"Sopa fazileti kadınlar yaratır" (Çin)

"Koyununu kesemeyen ya da (hak ettiği zaman) karısını dövmeyen erkeğin yaşayacağına ölmesi daha iyidir" (Arap).

Gonklar gibi kadınların da düzenli olarak dövülmeleri gerekir. " (ABD)

"Dövülen kadın daha iyi bir zevce olacaktır." (Kore)

"Bir öküze ya da bir kadına kıymamazlık etmeyin." (Burma)

"Yük arabasının çivileri ve bir kadının kafası, ancak iyi vurulduğunda işler. " (Hindistan)

"Tanrı zevcesini dövenin rızkını arttırır." (Rusya)

"Bir kadın, bir köpek ve bir ceviz ağacı, bunları ne kadar çok döverseniz o kadar iyi olur. " (tüm Avrupa)

Tüm bu deyişlerde erkeğin kadından korkuyor olduğu ve bu korkuyu gidermek kendini, otoritesini kanıtlamak adına kadından güçlü olan fiziksel kuvvetini kullanma ve kadına ve zayıfa karşı şiddeti toplumsal olarak olumlama ve onaylama amacı açık olarak görülmektedir. Şiddetin çok doğal bir yöntem olduğu, erkeğine itaat etmeyen kadının fiziksel olarak bedel ödemesi gerektiği bizlere kanıksatılmaya çalışılmıştır.

Ben şiddeti önlemenin öncelikle bu toplumsal algıların değişmesi ile mümkün olacağını düşünüyorum yasal yollar elbette ki çok önemli ama asıl olan erkeğin sanki kadını dövme hakkı olduğu, kadının da sanki dayak yemenin kaderi olduğu inançlarının değişmesi olduğunu söyleyerek; bu sözlere karşılık Atatürk'ün " İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan oluşur. Kâbil midir bu kütlenin bir parçasını ilerletelim ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki bir cismin yarısı toprağa bağlı kaldıkça öteki yarısı göklere yükselebilsin?" sözünü özellikle belirtmek isterim. Ulusal ve uluslararası güvenceye bağlanmış hak ve özgürlüklerden kadınların yararlanmasını ve becerisini engelleyen en önemli etken kadına çeşitli biçimlerde yönelmiş şiddettir. Bu şekliyle şiddet; en büyük ayrımcılık şeklidir.

4320 sayılı kanunun günümüz ihtiyaçlarını karşılamaması neticesinde 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan 6284 sayılı "**Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun**" hayatımıza girmiştir. Eski kanunun çok dar olan şiddet mağduru çerçevesi; "Şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir." ifadesi ile toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde aile ya da aynı çatı altında yaşama durumu kaldırılarak korumanın sınırları tüm şiddet gören, görme ihtimali olan kadın ve çocukları kapsar şekilde genişletilmiştir. Eski yasa ile sadece Aile Hâkimi'nin vereceği korunma kararı ve korunma tedbirlerinden acil olanların mülki amirler ve kolluk güçleri tarafından alınabilmesi imkânı getirilmiştir.

Kanunun tanımlarından en öne çıkanları:

Ev İçi Şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti;

Kadına Yönelik Şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı, ifade eder tanımlarıdır. Bu halde; şiddet gören her kadın korunma altındadır, diyebiliriz.

– Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.

Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması. Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararlarından en önemlileridir.

– Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.

– Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.

– Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla kreş imkânının sağlanması;

– Hâkim tarafından şiddet uygulayanın iş yerinin değiştirilmesi, kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi,

– Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağına anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı “Tanık Koruma Kanunu” hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi. Bu kanuna göre hâkim; 5395 sayılı **Çocuk Koruma Kanunu**’nda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 sayılı kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir. Yine hâkim, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir. Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, resen, korunan kişinin ya da bakanlık veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir. Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, bu kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez. Tedbir kararı, korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Tedbir talebinin reddine ilişkin karar ise sadece korunan kişiye tebliğ edilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından verilen tedbir kararı şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir. Tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde, tedbir kararına aykırılık hâlinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapsinin uygulanacağı ihtar yapılır. Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile ilgili gizlilik kararı verilebileceği hususu da önemli bir yenilik olarak öne çıkmaktadır. Bu kanun hükümlerine göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz mercii kararını bir hafta içinde verir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Bu kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararları, bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlükleri ile verilen kararın niteliğine göre Cumhuriyet Başsavcılığı’na veya kolluğa en seri vasıtalarla bildirilir. Bu kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar, başvuru yapılan merci tarafından bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine derhâl bildirilir.

Tedbir Kararının İlgililere Tefhim Veya Tebliğ Edilmemesi, Kararın Uygulanmasına Engel Teşkil Etmez.

Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, bakanlığa ait veya bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilir. Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde korunan kişiler; mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir.

İş yerinin değiştirilmesi yönündeki tedbir kararı, kişinin tabi olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre yetkili merci veya kişi tarafından yerine getirilir. Kolluk görevleri, kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında bu kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerince belirlenmiş olan yeteri kadar personel tarafından yerine getirilir. Bu kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir. Ancak bu suretle, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemez, izlenemez ve kayda alınmaz. Tedbir kararına uymayan hakkında fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsi uygulanır. Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi on beş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez. Bu yasanın en önemli kısımlarından birisi daha önce uygulamada sıkıntı yaratan bu konuda görevli merkezlerin olmaması koordinasyon eksikliğinin giderilmesidir. Bu yasa ile “Şiddet önleme ve izleme merkezleri”nin kurularak kurumlar arası koordinasyona ilişkin hükümler getirilmiştir. Bu yasanın getirdiği bir diğer yenilik: Şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından şiddet uygulayanın öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılması, alkol, uyuşturucu, uçucu veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olması konularında destek hizmeti vermeleridir. Bu merkezlerde şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik hizmetlerin, zorunlu hâller dışında farklı birimlerce sunuluyor olması da çok önemlidir. Yine bu yasa hükümlerinin yerine getirilmesinde önceden eksik olan kurumlar arası koordinasyonun Bakanlık tarafından gerçekleştirilecek olması çok önemli bir gelişmedir

İlköğretim ve orta öğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulmasının da çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Yasanın getirdiği fevkalade önemli konu; şiddete uğrayan ve bakmakla yükümlü olduğu kişilere geçici maddi yardım yapılması hususudur. Yine fevkalade önemli bulduğum bir diğer konu bu kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde, kararın bir örneği, resen nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerleşim yeri icra müdürlüğüne gönderileceği, nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edileceği konusudur. Koruma süresinde sağlık giderlerinin ödenmesi, başvurulardan masraf alınmaması ve bakanlığın gerekli gördüğü davalara katılması konuları kanunun önde gelen özellikleridir. Yeni kanunumuz hakkında kısaca bilgi verdikten sonra yazıma Nazım Hikmet Ran'ın bir şiiri ile son veriyorum:

*Kimi der ki kadın
Uzun kış gecelerinde
yatmak içindir.
Kimi der ki kadın yeşil bir
harman yerinde dokuz zilli
köçek gibi oynatmak içindir.
Kimi der ki ayalımdır,
Boynumda taşıdığım vebalımdır.
Kimi der ki hamur yoğuran,
Ne o, ne bu, ne döşek, ne köçek,
Ne ayal, ne vebal
O benim kollarım, bacaklarım
Yavrum, annem, kız kardeşim,
Hayat arkadaşımıdır.”*

Ceza Hukuku ve Dilemma ile Şair İhsan Râif Hanım

“Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben hâlîme” şarkı sözleriyle hatırlanan İhsan Râif Hanım’ın yaşadığı haksız şansızlık ile hukukçu Elif Gül Yılmazlar’ın bildirimlerinden biri olan “Ceza Hukuku ve Dilemma”yı düşünelim istedim. Kaynak kitaplarımdan biri idi İhsan Râif Hanım’ın hüznü hikâyesi. Hukukçu Elif Gül Yılmazlar’ın üzerinde çalıştığı konulardan biriydi. Elif Hanım ile Koç Üniversitesi Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı “İnsan Gelişimi Araştırma Ödül Töreni”nde tanışmıştık. Sonraki süreçte, “Nisan Prens-İnsan Prens” e-kitabımı okuyup etkilenmişti. Rotterdam Erasmus Üniversitesi’nden söyleşi yapmak üzere ziyaretime gelmiş ve bu güzel söyleşiyi kayda almış ve sosyal medyada paylaşmıştık. İki yılda bir yapılması geleneksel hale gelen “Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar” başlıklı sempozyumun IX.’su 2-4 Ekim 2019 tarihleri arasında yapılacağını ve bir günlük İstanbul ziyaretinde tekrar buluşmayı arzu ettiğini yazdığında çok mutlu olmuştum. Konusu: “Ceza Hukuku ve Dilemma” kısaca şöyle idi: “Kanun koyucu kimi zaman suç olan hareketleri belirlerken çatışan iki veya daha fazla hak arasında bir tercih yapmak zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla, ortaya çıkan dilemmalar sadece ahlaki ve teolojik açıdan değil ceza hukuku alanında yapılan tartışmalar açısından da önem arz etmektedir. Bu çalışmada kanun koyucu tarafından ceza hukuku alanında ortaya çıkabilecek dilemmaların tespitinin mümkün olup olmadığı belirlenerek yapılan düzenlemelerin içeriği incelenmiştir. Bu çalışmada; özellikle işkence ile çocuk düşürtme ve düşürmenin ulusal ve uluslararası hukuk boyutları üzerine odaklanılmıştır.”

Günümüzden 1800’lerin İstanbul’una Yolculuk Yapalım

İhsan Râif Hanım 1877’de elit bir ailenin çocuğu olarak Beyrut’ta dünyaya gelir. Babası Osmanlı’nın son dönem vezirlerinden Köse Mehmet Râif Paşa, annesi Servet Hanım ise soyu Kırım Hanları’na dayanan asil bir aileden gelen İstanbul hanımefendisidir. İhsan Râif Hanım özel hocalardan, Fransızca, edebiyat ve musiki, Tefik Lami Bey’den Batı müziği ve piyano dersleri almıştır. Üstadın felsefi derinliği, engin “linguistik” bilgisi, lisanı kullanmadaki ustalığı, İhsan Râif’in şiirde yolunu bulmasına rehberlik etmiş. Türk ve Batı musikisi talim ederek piyanoda da ustalaşan İhsan Hanım “Fransızcaya bu kadar vâkıf olmasam, Türkçenin kıymetini bilmezdim, Batı musikisini bilmesem kendi musikimizi tam anlayamazdım” demiştir.

Bir gün kız kardeşi Belkıs ile Nişantaşı’nda, bahçesinde palmye, manolya, kauçuk, ıhlamur, nar, *Ginkgo biloba* olan beş katlı Taş Konak’ın çocuk odasında oynarken, odanın kapısı aniden gürültüyle açılır. Hayatında hiç görmediği, tanımadığı bir adam içeri dalıp onu kaçırmaya yeltenince odadaki çocukların bağırması üzerine adam geldiği gibi merdivenleri uçarcasına atlayıp kaçar. Böyle bir konağa içerden yardım almadan kimse giremez. Nitekim gerçek yine bir acıyı yansıtır: Konak’taki Arap Bacıları kandırıp, konağa daldığı anlaşılır ama kalfalar inkâr ederler. Kalfaların hasetliğinin temelinde kadim bir âdet yatar. Bu âdet: Kadın sünnetidir. Lübnan’da az olduğu halde Mısır ve Afrika’da çok yaygın bir âdettir. Kadınların ruh hâllerini bozar, ekseri evlenmeyip mesut olamazlar. Ancak Râif Paşa, kızının adını kirlendiğini düşünür ve henüz 13 yaşındayken kızını kaçırmaya yeltenen Reji memuru Mehmet Ali Bey ile evlendirir. Bir vapurla İstanbul’dan ayrılırlar ve Râif Paşa’nın İzmir’de tahsis ettiği konakta yaşam başlarlar. Hiç sevmediği kendinden yaşça hayli büyük bir adamın eşi olarak hayatını sürdürürken hüznünü, yalnızlıkları, iç duygularını şiirlerine yansıtır.

Burada bir parantez açmak isterim: Edebiyat, sanat ve musikinin, spor gibi tedavi edici özelliği üzerinde durmak isterim. Yaraları sarıcı bir iksir gibidir ve yaşam savaşında hayata bir bağlıdır.

Henüz 14 yaşındayken oğlu doğar. Duygusal anlamda kötü günler yaşayan İhsan Râif Hanım, içkisi kumarı bir yana İstanbul’dan gelen bir mektupla da bir başka kadının, eşinin hayatında olduğunu öğrenince bu yaşadığı ortamı, duygularını kaleme almaya başlar.

Bu noktada da bir parantez açmak isterim: Bir kadın sevmediği bir eşten çocuk doğurunca, çocuğunu sever mi? Çocuğunu benimseyebilir mi? 14 yaşında ergenlik çağındaki bir kadın “anne”lik yapabilir mi? Analık duygusu gelişebilir mi? Stres altındaki çocuk yaştaki bir kadından süt emen bir çocuk, annesinin stresini alır mı? Genetik bilimi ışığında; kültür farkı çocuğa nasıl yansır? Bir kadının iç çığıllıkları: “Ağlarım ben hâlime” diyor! Kendine ağlarken çocuğu nasıl gülüp, mutlu olabilir? Çocuğunu nasıl mutlu edebilir? Ne ilginç bir dilemma ki İhsan Râif Hanım’ın çocuklarını sevdiğini, benimsediğini anlıyorum kitabından.

*Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben hâlime,
Titrerim mücrim gibi baktıkça istikbâlime,
Perde-i zulmet çekilmiş korkarım ikbâlime,
Titrerim mücrim gibi baktıkça istikbâlime.*

Ve Serkis Efendi’nin notaları ile Nihavent bir şarkı olarak müzik tarihindeki yerini alır ki bu konuda da farklı iki görüş vardır.

“Mehmet Öklü, 2008’de Şişli Kaymakamlığı görevine başlarken, Hükûmet Konağı’nın 19. yüzyılın önemli devlet adamlarından Köse Mehmet Râif Paşa’nın Taş Konak’ı olduğunu öğrenir ve yapıyı İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi kapsamında restore ettirmeyi başarır. Taş Konak’ın Türk edebiyatı açısından da önemi vardır: Râif Paşa’nın büyük kızı İhsan Râif Hanım (1877 – 1926), kısa ömrünün değişik dönemlerini bu konakta geçirmiştir. İhsan Râif Hanım, Ahmet Haşim’in “Benim anladığım hece vezni ile millî şiiri iki kişi yazmıştır: Rıza Tevfik ve İhsan Râif Hanım” sözüyle hakkını teslim ettiği öncü bir şair: Beş Hececiler’in “abla”sı. “Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben hâlime” ve “Neden gülmesin gül gibi yüzler” gibi pek çok şarkıdan hatırlayacağımız bir imza. Ayrıca mitinglerde ateşli nutuklarla, şiirlerle, yazılarla Kurtuluş Savaşı’na destek olan öncü kadınlarımızdan. “Kimseye Etmem Şikâyet” kitabı, İhsan Râif Hanım’ın hazin hayatını dönemiyle birlikte anlatırken, üçüncü eşi, Fecr-i Âtîciler’in “Sanat şahsi ve muhteremdir” sözünün sahibi Şahabettin Süleyman’a da önemli bir yer verir.”

Zira “aşk”ı Şahabettin Süleyman ile tatmıştır İhsan Râif Hanım. Dönemine göre hayli ütöpik yazılar kaleme alan Şahabettin Süleyman Bey de İhsan Râif Hanım’da yazılarının aksine aslında aradığı ve özlemine çektiği hayatı bulur, kısa da sürse!

Bu çerçevede; şu soruyu sormak isterdim Köse Râif Mehmet Paşa’ya: Neden Paşam? Siz ki elit Osmanlı’yı temsil ediyorsunuz! Gerçi bu olay olmasaydı belki de İhsan Râif Hanım anılmayacaktı! Tıpkı Kabağaçlı Şakir’in sürgüne gittiği Bodrum’u tanıtmaması gibi...

İhsan Râif Hanım ile ilgili detaylı bilgiler ve kaynakçalar RE Books Arts Kitaplığı’nda kayıtlı. Bu noktada; hukuka, Elif Gül Yılmazlar’ın bildirisine odaklanalım isterim:

Koç Üniversitesi mütevelli heyeti üyesi, çağımızın en önemli felsefecilerinden İoanna Kuçuradi şöyle diyor: “Yaşamda öyle anlar vardır ki iki değer çatışır. Bu duraksatır insanı ama yaşam durmadığı için bir seçim yapmak gerekir. İşte trajedi böyle bir şeydir.” Elif Gül Yılmazlar, uzun süredir, ortaya çıkan bu trajedilerde nasıl seçim yapılması gerektiği üzerine çalışmaktadır. Zira ortaya çıkan dilemmalar sadece hayatta bizim yaptığımız ya da bizim için yapılan seçimler açıdan değil ceza hukuku alanında yapılan tartışmalar açısından da önem arz etmektedir. Bu bağlamda gerek yüzyıllardır tartışmalı olan ötanazi, kürtaj, işkence gibi konuları gerekse de daha önceden öngörülemediği ve yeni olarak ortaya çıkan dilemmaları ele almaktadır. Bu hususta; 2019 yılı içerisinde, Rotterdam Erasmus Üniversitesi’nde ve İstanbul Üniversitesi’nde ceza hukuku ve dilemmalara ilişkin farklı bildiriler sunmuştur.

Elif Gül Yılmazlar aynı zamanda uluslararası ve Avrupa`da yürütülen suç politikaları üzerine de çalışmalar yürütmekte, uluslararası ve Avrupa ceza hukuku alanında suç politikaları üzerinde yaptığı çalışmalarla uluslararası literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ona göre; bu çalışma uluslararası literatürde özellikle üç açıdan önemlidir:

-Ceza muhakemesi ve insan hakları hukuku ilişkisi doktrinde birçok yönden ele alınmasına rağmen maddi ceza hukuku ve insan hakları ilişkisi doktrinde yeterli bir şekilde incelenmemiştir. Bu çalışma, maddi ceza hukuku ve insan hakları ilişkisini ele almaktadır.

-Uluslararası alanda ve Avrupa`da yürütülen suç politikaları arasında daha önce doktrinde incelenmemiş çelişkileri tespit etmesi ve insan hakları ihlallerini ele alması açısından önem arz etmektedir.

-Ceza hukuku teorilerini ve bu teorilerin insan hakları ile ilişkisini felsefi açıdan ele almaktadır.

Kadına Bakış Açısı, Kadının Hak Mücadelesi

“Katman Katman Suadiye Çatalçeşme” kitabım bitmek üzere. “Adliye Nâzırı Ahmet Cevdet Paşa. Eşi Adviyeye Rabia Hanım. Çocukları Ali Sedat Bey. Fatma Âliye Hanım. Emine Semiye Hanım’dan... Feriha Sanerk. Jale Birsal. Salâh Birsal’in Botanik Dünyasına. Prof. Dr. Mustafa Kafalı – Sevgi Kafalı. Mehmet Seyda’ya Prof. Dr. Semavi Eyice. Seryaver Salih Bozok’tan. Tahsin Coşkan. Vasfi Rıza Zobu. ÇSE ile Fikret Kızılok’a...”. İçeriğinde Osmanlı döneminin dünyasından günümüze kadına bakış açısı, kadının hak mücadelesi de yer alıyor.

Sosyal Sorumluluk

“İnsan” suresine atıf ile çizdiğim, Sone XXIV ilhamı ile renklendirdiğim çizimlerimden 12 adetlik bir seçkiyi özel basım olarak Unicef yararına bastırılmıştım. Bir damla katkım, başka damlalar ile halkalar haline gelmişti. Beğenen seçkin bir kuruluş, içlerinden bir tanesini basarak, yurt içi ve yurt dışı yeni yıl tebrik kartı yapmıştı. “Dünya çocuklarına bir damla daha” diye mutlu olmuşum. Özü; “Sevgi ve Barış Dolu Bir Dünyada El Ele Zarafetin Zaferini Besteleyebilmek”. Daha sonra çizimlerimden bir başka seçkiyi de UNICEF gibi TEGV yararına bastırılmıştım. 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü idi. Akran zorbalığı, istismar olmasın. Her gün çocukların günü olsun dilerim.

Çizimlerimin çoğunda kadınlar tek gözlerini saçlarıyla kapatır. Göz yaşı damlaları süzülür. Dünyadaki tüm hak ihlallerine karşı birer simgedir.

İnsan Olmak

Paris’teki Shakespeare Book Shop’ta bir basamak var: “**Live for humanity**”. O basamakta durmayı ailece çok sevmiştim. Okullarımdan biri olan Boğaziçi Üniversitesi’nde bir bank vardı, hâlâ var mı bilemiyorum: “**Above all nations is humanity**”. O bankta oturmayı, kuş seslerini dinlemeyi de çok severdik, ziyaretlerimizde, Ersin ile...

Büyükada’dan Büyüklere Masallar’ımdan "**Nisan Prens - İnsan Prens**" - " Prince Avril - Human Prince"lerin çoğalması dileğiyle... Türkçe ve İngilizce yazıp çiziyorum da anlayamadığım: Yaşatmak varken öldürmek niye?

Hep soruyorlar! “Çizimlerinizde tek gözü gözüküyor, damlalar var?”
Gönül gözü ağlıyor. Nasıl ağlasın?!